

Ymchwil Iechyd
a Gofal **Cymru**
Health and Care
Research **Wales**

2022 - 2023

Adroddiad blynyddol

Canolfan **PRIME Cymru**
PRIME Centre Wales

Cynnwys

Rhagair gan Gyfarwyddwr y Ganolfan.....	3
Nodau ac amcanion Canolfan PRIME Cymru.....	4-5
Pwy yw pwy - cwrdd â'r tîm.....	6-8
Metrigau craidd.....	9-10
Uchafbwyntiau newyddion ac effaith.....	11-16
Cyfranogiad y cyhoedd a chleifion	17
Cyfarfod blynyddol.....	18
Cyhoeddiadau allweddol o'n pecynnau gwaith	19-23
Myfyrdodau ac edrych ymlaen.....	24

Rhagair

Cyfarwyddwr y Ganolfan, yr Athro Adrian Edwards

Mae gofal sylfaenol a gofal brys yn newyddion tudalennau blaen - problemau gyda staffio, argaeledd ac amseroedd ymateb, ansawdd, diogelwch a phrofiad cleifion. Mae Canolfan PRIME Cymru yn ymchwilio i bynciau sy'n cefnogi'r sector — ar gyfer cleifion, y cyhoedd, aelodau staff a'r GIG yn gyffredinol. Mae dros 90% o'r holl gyfarfyddiadau gofal iechyd yn digwydd mewn gofal sylfaenol a gofal brys, a'r dystiolaeth ledled y byd yw bod cryfder gwasanaeth iechyd gwlad yn ddibynnol ar gryfder y gwasanaethau mae pobl yn mynd atynt yn gyntaf.

Mae ein gwaith yn dangos effaith wrth gefnogi'r sector, ar draws disgyblaethau. Disgrifir sawl enghraifft yn yr Adroddiad hwn. Yn y flwyddyn adroddiad hon rydym ni hefyd wedi cael cydnabyddiaeth allanol am y gwaith a'r effaith a gafwyd drwy ganlyniadau Fframwaith Rhagoriaeth Ymchwil prifysgolion y DU. Cyflwynwyd gwaith y grŵp gofal brys ar PRISMATIC — nodi risg pobl

hŷn ar gyfer ymyrraeth ragweithiol drwy Brifysgol Abertawe.

Cyflwynwyd y gwaith ar Benderfyniadau a Rennir, sydd bellach yn rhan annatod mewn Canllawiau NICE, drwy Brifysgol Caerdydd.

Cyflwynwyd yr offeryn FRAIT ar gyfer asesu gwydnwch teuluol ac ymyrraeth gan Ymwelwyr Iechyd gan Brifysgol De Cymru. Mae gwaith grŵp Prifysgol Bangor ar CARIAD ar gyfer cefnogi gofal diwedd bywyd yn y cartref wedi derbyn proffil cyfryngau lleyg eang a chydabyddiaeth polisi cenedlaethol.

Felly mae gofal sylfaenol a gofal brys yn sector dan straen arbennig. Mae gwaith Canolfan PRIME yn mynd i'r afael yn uniongyrchol â'r materion sy'n bwysig i ni i gyd trwy ymchwil gyfannol o ansawdd uchel, amlddisgyblaethol, sy'n cydnabod cymhlethdod iechyd a gofal cymdeithasol mewn poblogaeth ag anghenion cynyddol. Mae'r sylfaen

Professor Adrian Edwards, Professor of General Practice, Division of Population Medicine, Cardiff University; Director, PRIME Centre Wales, and Health and Care Research Wales Evidence Centre

dystiolaeth i gefnogi gwaith y sector yn hanfodol. Rwy'n falch iawn o rannu ein cyflawniadau gyda chi drwy'r 8fed Adroddiad Blynnyddol PRIME hwn.

Bydd Canolfan PRIME Cymru yn parhau i fod o fudd i'r GIG a phobl Cymru drwy ddarparu sylfaen academaidd a thystiolaeth gref i ategu gofal sylfaenol a gofal brys

Mae ein **gwaith cydweithredol** rhwng **academyddion** blaenllaw, **unigolion**, **cymunedau** a sefydliadau yn hanfodol er mwyn **cyd-gynhyrchu** ymchwil o ansawdd uchel ar **raddfa fawr gydag effaith**.

Mae hyn yn sail i welliannau i wasanaethau sylfaenol a gwasanaethau brys, gan ddod â gwasanaethau arloesol yn agosach at gymunedau, grymuso cleifion a theuluoedd yn eu gofal, gwneud gwasanaethau yn fwy integredig a pherson ganolog, a sicrhau bod poblogaeth Cymru yn cael y budd mwyaf o'r adnoddau iechyd a gofal cymdeithasol sydd ar gael drwy fabwysiadu dull gofal iechyd teg sy'n seiliedig ar werth.

Mae cydweithrediad amlddisgyblaethol unigryw PRIME yn un gymuned ymchwil ledled Cymru sy'n ymchwilio i ofal sylfaenol a gofal brys yng Nghymru er mwyn cyflawni manteision pwysig i'n grŵp, y GIG, Llywodraeth Cymru, a phobl Cymru, trwy'r canlynol:

- Creu canolfan ragoriaeth mewn gofal sylfaenol a brys, sy'n hanfodol er mwyn denu arian ymchwil o fri i Gymru a darparu sylfaen academaidd gref ar gyfer gofal sylfaenol a gofal brys
- Cyflawni ymchwil o ansawdd uchel sy'n mynd i'r afael â heriau cynyddol gymhleth a wynebir mewn gofal sylfaenol a gofal brys
- Mabwysiadu ymagwedd system gyfan integredig er mwyn gwella gwasanaethau, gan weithio ar y rhyngwyneb hanfodol rhwng gofal sylfaenol, brys a chymdeithasol
- Sicrhau bod cynlluniau "llwybrau at effaith" clir yn cael eu datblygu a'u rhoi ar waith i sicrhau'r budd mwyaf posibl i'r cyhoedd ac i gleifion o'n hymchwil, gan gynnwys lefel uchel o ymgysylltu, cyd-gynhyrchu ymchwil a chyfnewid gwybodaeth â'n holl randdeiliaid
- Meithrin capasiti ar gyfer ymchwil gofal sylfaenol a gofal brys yng Nghymru, gan gynnwys datblygu dulliau ymchwil, sgiliau, cleifion ac aelodau'r cyhoedd a'r gweithlu. Bydd hyn yn cynnwys datblygu prif ymchwilwyr newydd a chymorth i glinigwyr wrth iddynt ddod yn arweinwyr ymchwil. Bydd hyn yn sicrhau y gallwn barhau i fod â sylfaen academaidd gref ar gyfer gwasanaethau gofal sylfaenol a brys yng Nghymru yn y dyfodol.

Nod:

Gwella iechyd a lles pobl yng Nghymru trwy lunio ymchwil effaith uchel sy'n arwain y byd, sy'n berthnasol yn lleol mewn gofal sylfaenol a gofal brys.

Thema

Thema 1:

Gofal sylfaenol a gofal brys sy'n seiliedig ar werth

- WP1. Heintiau ac ymwrthedd gwrthficrobaidd
- WP2. Gofal brys, gofal heb ei drefnu a gofal cyn mynd i'r ysbyty
- WP3. Diogelwch cleifion

Thema 2:

Gofal iechyd a gofal cymdeithasol di-dor yn nes at y cartref

- WP4. Gofal yn nes at gymunedau
- WP5. Gofal sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn
- WP6. Gofal Lliniarol a Chefnogol

Thema 3:

Lleihau anghydraddoldebau iechyd

- WP7. Sgrinio, atal a diagnosis cynnar
- WP8. Iechyd y geg a gofal deintyddol sylfaenol

Gweithgareddau ar draws y seilwaith:

Ymgysylltu, cydweithio a chyd-gynhyrchu
Cynnwys ac ymgysylltu â'r cyhoedd a chleifion
Trosi gwybodaeth, ymgysylltu â rhanddeiliaid, a chael effaith
Cyfathrebu, cyhoeddusrwydd, effaith a throsglwyddo gwybodaeth
Datblygu portffolio ymchwil
Datblygu methodolegol
Datblygu gweithlu a meithrin gallu

Pwy yw pwy: cwrdd â'r tîm

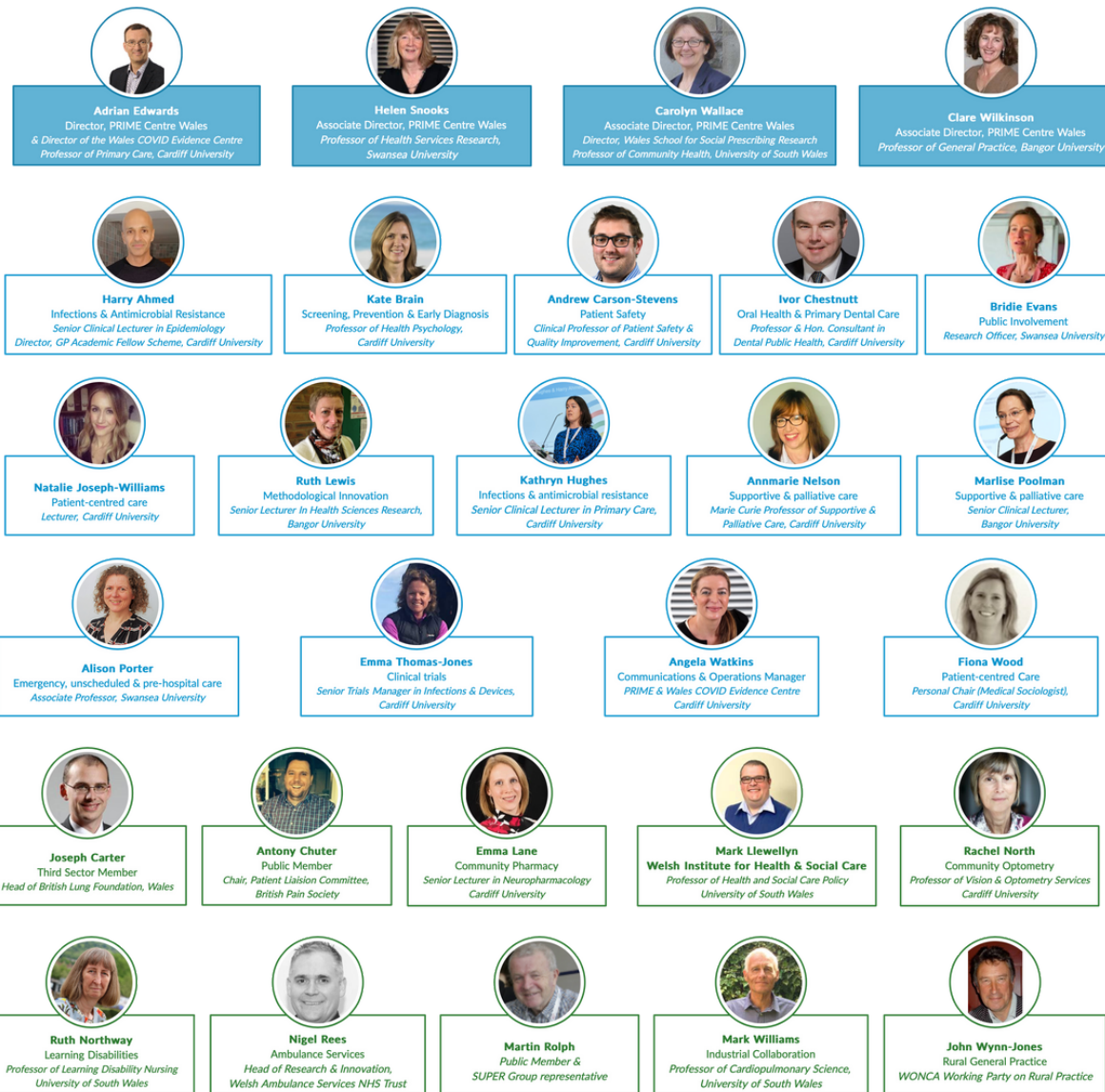
Strwythur llywodraethu

Mae PRIME yn gweithredu model arwain cynhwysol a lloerweddol, gyda chyfraniad amlddisgyblaethol i'r grŵp arweinyddiaeth (Cyfarwyddwyr) a'r Gweithgor a chymorth i Ymchwilyr ar Ddechrau eu Gyrfa (ECR) mewn rolau arwain (e.e. Pecynnau Gwaith cyd-arweiniol).

Mae ein pwyslais ar Gymru gyfan yn amlwg yn ein Cyfarfodydd Blynyddol sy'n cylchdroi ym Mhrifysgol Caerdydd, Prifysgol Abertawe (a gynhaliwyd yn bersonol yn 2022), Prifysgol Bangor a Phrifysgol De Cymru. Mae'r grŵp Arweinyddiaeth (cyfarwyddwyr) yn cael cymorth sylweddol a chyfeiriad strategol gan y Pwyllgor Llywio Cymru Gyfan (rhanddeiliaid, meysydd polisi a disgyblaeth), a'r Bwrdd Cynghori Rhyngwladol (academyddion o dramor a chyfranwyr PPI), a'r grŵp "SUPER" (cleifion a'r cyhoedd).

Pwyllgor Llywio Cymru Gyfan

Mae Pwyllgor Llywio Cymru Gyfan Canolfan PRIME yn cyfarfod unwaith y flwyddyn ac mae'n cynnwys yr holl gyd-ymgeiswyr, arweinwyr pecyn gwaith ac arweinwyr thema/strategaeth trawsbynciol, cynrychiolwyr o'r trydydd sector ac aelodau lleyg. Mae'r Pwyllgor yn darparu cyngor a chyfeiriad ar gyfer strategaeth gyffredinol y Ganolfan, ynghyd â rôl graffu gefnogol, ac yn llywio ar gyfer blaenoriaethau'r llywodraeth, y cyhoedd a'r sector proffesiynol / gwasanaeth.

Directors

WP Leads & management

Multidisciplinary stakeholder
leads & representatives

Grŵp Gweithredol

Mae'r Gweithgor Gweithredol yn cyfarfod yn fisol ac mae'n cynnwys Cyfarwyddwyr Canolfannau, Arweinwyr Pecynnau Gwaith a staff ymchwil a gwasanaethau proffesiynol a ariennir gan arian craidd. Mae'r grŵp yn sicrhau cydweithrediad traws-brifysgol effeithiol o'r tîm tuag at gyflawni nodau PRIME.

 Adrian Edwards Director, PRIME Centre Wales & Director of the Wales COVID Evidence Centre Professor of Primary Care, Cardiff University	 Helen Snooks Associate Director, PRIME Centre Wales Professor of Health Services Research, Swansea University	 Carolyn Wallace Associate Director & WP4 Care closer to communities, PRIME Centre Wales Director, Wales School for Social Prescribing Research Professor of Community Health, University of South Wales	 Clare Wilkinson Associate Director, PRIME Centre Wales Professor of General Practice, Bangor University	
 Harry Ahmed WP1: Infections & Antimicrobial Resistance Senior Clinical Lecturer in Epidemiology Director, GP Academic Fellow Scheme, Cardiff University	 Kathryn Hughes WP1: Infections & Antimicrobial Resistance Senior Clinical Lecturer in Primary Care, Cardiff University	 Alison Porter WP2: Emergency, Unscheduled & Pre-hospital Care Associate Professor, Swansea University	 Andrew Carson-Stevens WP3: Patient Safety Clinical Professor of Patient Safety & Quality Improvement, Cardiff University	 Natalie Joseph-Williams WP5: Patient-Centred Care Senior Lecturer in Improving Patient Care, Cardiff University
 Fiona Wood WP5: Patient-Centred Care Personal Chair (Medical Sociologist), Cardiff University	 Annmarie Nelson WP6: Supportive & Palliative care Marie Curie Professor of Supportive & Palliative Care, Cardiff University	 Marlise Poolman WP6: Supportive & Palliative care Senior Clinical Lecturer in Palliative Medicine, Bangor University	 Kate Brain WP7: Screening, Prevention & Early Diagnosis Professor of Health Psychology, Cardiff University	 Ivor Chestnutt WP8: Oral Health & Primary Dental Care Lecturer & Hon. Consultant in Dental Public Health, Cardiff University
 Rabeea'h Aslam Study Manager, Swansea University	 Fadi Baghdadi Research Associate Swansea University	 Alison Cooper Clinical Research Fellow, Cardiff University	 Freya Davies Clinical Research Fellow, Cardiff University	
 Anwen Cope Senior Clinical Lecturer & Honorary Consultant in Dental Public Health, Cardiff University	 Bridie Evans Research Officer Swansea University	 Julia Hiscock Research Fellow, Bangor University	 Ashra Khanom Research Fellow, Swansea University	
 Mark Kingston Senior Research Fellow, Swansea University	 Kate Lifford Research Associate, Cardiff University	 Ruth Lewis Senior Lecturer, Bangor University	 Mark Lewellyn Professor of Health & Care Policy, Director of WHSC, University of South Wales	
 No Photo	 Delyth Price Research Assistant Cardiff University	 Simon Newstead Research Assistant, University of South Wales	 Ruth Northway Professor of Learning Disability Nursing, University of South Wales	
 Harriet Quinn-Scoggins Research Associate, Cardiff University	 Stacey Rees Research Associate University of South Wales	 Leigh Sanyaolu Clinical Research Fellow, Cardiff University	 Anna Torrens-Burton Research Associate, Cardiff University	
 Denitza Williams Research Associate Cardiff University	 Richard Evans Administrator Bangor University	 Jane Greenwell Deputy Manager Cardiff University	 Neil Jenkinson Research Administrator Swansea University	
Directors	 Marina MacDonald Research & Support Officer WHSC, University of South Wales	 Anne Surman Finance & Communications Swansea University	 Angela Watkins Communications & Operations Manager Cardiff University	
Work Package Leads				
Research Team				
Professional Services & Support				

IBwrdd Cyngori Rhyngwladol

Mae ein Bwrdd Cyngori Rhyngwladol yn cynrychioli arweinwyr ym maes cynnwys cleifion ac ymchwil gofal sylfaenol, brys a gofal heb ei drefnu o bob cwr o'r byd.

Mae'r Bwrdd yn cyfarfod bob blwyddyn ac mae'n cynnwys ymchwilwyr uwch neu brofiadol a rhanddeiliaid eraill sydd wedi'u lleoli y tu allan i Gymru.

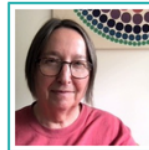
Mae'r Bwrdd yn darparu cyngor annibynnol ar ansawdd ein gwaith, sylwadau beirniadol ar gynnydd tuag at ei gerrig milltir a'i allbynnau, a llywio yng nghyd-destun datblygiadau rhyngwladol, polisi, a blaenoriaethau ymchwil.

John Browne
Director of National Health Research,
Ireland, Health Services Researcher, University
College Cork, Ireland

Debra Jackson
Professor of Nursing
University of Technology Sydney, Australia

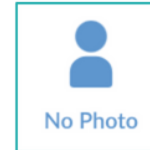
Carolyn Canfield
Independent Citizen-Patient
Vancouver, British Columbia, Canada

Peter O'Meara
Professor of Paramedicine
Monash University, Australia

Niamh Cummins
Associate Professor in Public Health
Public Health Programme, University of Limerick,
Ireland

Martin Quinn
Regional PPI Lead, Public Health Agency
Londonderry, Northern Ireland

Martin Dawes
Professor of Family Practice Medicine
University of British Columbia, Canada

Niro Siriwardena
Professor of Primary & Pre-Hospital Care
University of Lincoln

France Légaré
Professor of Family Practice Medicine
University of Quebec, Canada

Josep Vidal-Alaball
Professor of Primary Care Medicine
University of Catalonia

Magnus Hagiwara
Professor of Prehospital Emergency Care
University of Borås, Sweden

Emma Wallace
GP & Lecturer in General Practice
University of Medicine & Health Sciences, Ireland

Nefyn Williams
Professor in Primary Care
University of Liverpool, England

Metrigau Craidd

Cyfnod adrodd: 2022/2023

**Gwobr seilwaith
Ymchwil Iechyd a
Gofal Cymru i'r grŵp**

Cyllid
uniongyrchol
a ddyfarnwyd

£0.9m

Swyddi a
grëwyd drwy
gyllid
uniongyrchol

Grantiau a enillwyd yn ystod y cyfnod adrodd

Grantiau a enillwyd	Dan arweiniad y grŵp	Grŵp yn cydweithio
Nifer	16	7
Gwerth	£3.0m	£5.7m
Cyllid i Gymru	£3.0m	£4.8m
Cyllid i grŵp	£2.4m	£0.4m
Swyddi ychwanegol a grëwyd ar gyfer Cymru	13	13
Swyddi ychwanegol a grëwyd ar gyfer grŵp	12	5

Nifer y cyhoeddiadau

Nifer y digwyddiadau
ymgysylltu â'r cyhoedd

Nifer y cyfleoedd i'r
cyhoedd gymryd rhan

Cyfnod adrodd:
12 mis, 1af Ebrill 2022 i 31 Mawrth 2023

Mae cyfleoedd cynnwys y cyhoedd yn cynnwys prosiectau sydd wedi recriwtio partneriaid sy'n aelodau cyhoeddus a digwyddiadau sy'n agored i aelodau'r cyhoedd.

Yn ogystal â'r digwyddiadau ymgysylltu â'r cyhoedd a restrir, cafwyd 17 cyflwyniad ar wahân gan ymchwilwyr i'r Grŵp SUPER rhwng Ebrill 2022 a Mawrth 2023. Cafwyd 7 cyfarfod grŵp SUPER llawn yn ogystal â chyfarfodydd is-grŵp a chyfarfodydd eraill.

Ebrill 2020 - Mawrth 2023

Crynodeb o'r gweithgareddau

Cynyddu maint yr ymchwil ar raddfa fawr, o ansawdd uchel

174 ceisiadau grant ymchwil a gyflwynwyd, 83 dyfarnwyd, a 20 arfaeth (48% cyfradd llwyddiant)

Cynhyrchu Incwm

£26.9 miliwn wedi'i gynhyrchu mewn cyllid ymchwil a arweinir ac a gefnogir gan PRIME, gan gynnwys £16.7 miliwn i Gymru

Cynyddu'r sylfaen dystiolaeth

271 o gyhoeddiadau mewn ymchwil gofal sylfaenol a brys, gan gynyddu'r sylfaen dystiolaeth ar gyfer polisi ac ymarfer

Cynyddu adnoddau

100 swyddi cyfwerth ag amser llawn a grëwyd yng Nghymru drwy brosiectau ymchwil a ariennir

Cynnwys y cyhoedd a chleifion

645 creu cyfleoedd i gynnwys y cyhoedd

Uchafbwyntiau newyddion ac effaith

Ymchwilwyr o Gymru i helpu i ddatblygu ap a allai wella ansawdd bywyd cleifion cancer terfynol wael

Mae ymchwilwyr o Gymru yn rhan o dîm Ewropeaidd sydd wedi derbyn cyllid i greu ap a fydd yn helpu cleifion cancer â salwch angheuol i wneud penderfyniadau gwybodus am eu meddyginiaeth.

Mae llawer o gleifion â chanser yn derbyn meddyginiaeth i leihau gallu'r gwaed i geulo, gan leihau'r risg o thrombosis.

Mae'r meddyginiaethau hyn, a elwir yn antithrombotig, yn aml yn cael eu parhau tan ddiwedd oes claf, er gwaethaf sgîl-effeithiau megis gwaedu, a'r ansawdd bywyd gostyngol cysylltiedig.

Mae consortiwm Ewropeaidd, sy'n cael ei arwain ar y cyd gan Ganolfan Feddygol Prifysgol Leiden (LUMC) a Phrifysgol Caerdydd, wedi cael grant Horizon Europe o 6 miliwn ewro i greu ap ar-lein sy'n galluogi meddygon a chleifion i wneud penderfyniadau ar y cyd ynghylch parhau â'u meddyginiaeth gwrththrombotig, neu roi'r gorau iddi.

Mae'r ap ar-lein yn cael ei ddatblygu drwy brosiect SERENITY, a arweinir gan

Simon Noble, Athro Marie Curie mewn Meddygaeth Gefnogol a Lliniarol ym Mhrifysgol Caerdydd a deiliad grant Ymchwil Iechyd a Gofal Cymru, ac Erik Klok, Athro Meddygaeth yn LUMC yn yr Iseldiroedd.

Mae sefydliadau a ariennir gan Ymchwil Iechyd a Gofal Cymru – Canolfan Ymchwil Cancer Cymru, Canolfan PRIME Cymru a Banc Data Cyswllt Diogel Gwybodaeth Ddiennw (SAIL) – i gyd yn rhan o'r prosiect. Bydd y cymorth penderfynu ar-lein a'r ap yn defnyddio cwestiynau i gychwyn y sgwrs rhwng meddyg a chlaf ac asesu risg unigol y claf o waedu a thrombosis.

Dyweddodd yr Athro Simon Noble: "Dim ond yn anaml y rhoddir y gorau i'r meddyginiaethau hyn yn ystod cyfnod olaf bywyd. Mae hyn oherwydd diffyg tystiolaeth wyddonol, ond hefyd oherwydd nad yw marwolaeth a marw yn aml yn cael eu trafod yn ddigonol gan y meddyg sy'n trin.

"Rydyn ni eisiau teilwra'r ap cymaint â phosib i'r claf unigol. Bydd yn cymryd i ystyriaeth ffactorau fel rhyw, math o diwmor a hanes thrombosis / gwaedu yn y gorffennol. Bydd y cwestiynau yn yr ap yn cael eu haddasu yn unol â hynny. Ni fydd yr ap yn nodi a ddylai'r claf roi'r gorau i gymryd meddyginiaeth.

"Nid yw'r ap yn rhoi cyngor ond mae'n gwneud rhoi'r gorau i feddyginiaeth yn agored i drafodaeth," ychwanegodd yr Athro Noble.

TOWARDS CANCER PATIENT EMPOWERMENT FOR OPTIMAL USE OF ANTITHROMBOTIC THERAPY AT THE END OF LIFE

Mae'r penderfyniad terfynol gyda'r claf, gan roi mwy o reolaeth iddynt dros eu proses afiechyd eu hunain. Yn bwysicaf oll, mae'n eu helpu i ystyried y dystiolaeth yng nghyd-destun eu hoffterau a'u gwerthoedd personol eu hunain."

Mae Prifysgol Caerdydd ac LUMC yn cydweithio â 14 o sefydliadau ar draws Ewrop i ddatblygu'r ap. Bydd dwy flynedd gyntaf y prosiect SERENITY yn cael ei neilltuo i ymchwil epidemiolegol ac ansoddol a datblygu'r ap. Bydd barn meddygon a chleifion yn ganolog i hyn. "Ar ôl hynny, byddwn yn profi'r ap yn ymarferol," meddai'r Athro Noble.

"Byddwn yn cymharu canlyniadau cleifion sydd wedi defnyddio'r ap â'r rhai nad ydynt wedi defnyddio'r ap. Ein disgwyliad yw y bydd yr ap yn arwain at ddefnydd priodol o feddyginiaeth antithrombotig, atal cymhlethdodau gwaedu ac arbedion cost sylweddol, yn ogystal â gwelliant yn ansawdd bywyd a boddhad cleifion â thriniaeth, eu gofawyr a'r gweithwyr gofal iechyd proffesiynol dan sylw."

Dyweddodd yr Athro Adrian Edwards, Cyfarwyddwr Canolfan PRIME Cymru:

"Rydym wrth ein bodd y bydd yr ymchwil hwn yn defnyddio'r arbenigedd yn PRIME ar gyfer gofal sy'n canolbwyntio ar y claf, gwneud penderfyniadau ar y cyd a gofal lliniarol a chefnogol. Bydd yn gwneud gwahaniaeth mawr i gleifion a theuluoedd ar gyfnodau hynod anodd o fywyd a salwch drwy eu galluogi i wneud penderfyniadau triniaeth yn seiliedig ar yr hyn sydd bwysicaf iddyn nhw'n bersonol."

I gael rhagor o wybodaeth am yr astudiaeth SERENITY, ewch i: <https://serenity-research.eu/>

Meddygon Teulu mewn Adrannau Brys yn derbyn gwobr cynnwys y cyhoedd

Roedd ymchwilwyr PRIME a chydweithwyr cyfranwyr cyhoeddus o'r astudiaeth 'Meddygon Teulu mewn Adrannau Brys' yn falch iawn o dderbyn 'Gwobr Cynnwys y Cyhoedd' yng nghynhadledd flynyddol Ymchwil Iechyd a Gofal Cymru a gynhaliwyd ar 13 Hydref 2022.

Mae Gwobrau Ymchwil Iechyd a Gofal Cymru yn cydnabod cyflawniadau anhygoel cymuned ymchwil Cymru dros y flwyddyn ddiwethaf. Eleni, cafodd pedwar ymchwilydd nodedig eu hanrhydeddu o dan dri chategori gwobrau: Gwobr Effaith, Gwobr Seren Newydd Ymchwil, a Gwobr Cynnwys y Cyhoedd.

Mae'r wobr yn cydnabod y defnydd gorau un o ran cynnwys y cyhoedd mewn astudiaeth ymchwil iechyd neu ofal cymdeithasol, gan ddefnyddio Safonau'r DU ar gyfer Cynnwys y Cyhoedd.

Derbyniodd Julie Hepburn, aelod cynnwys y cyhoedd o'r astudiaeth, y wobr ar ran yr astudiaeth, a gyflwynwyd gan Ganolfan PRIME Cymru.

Nod yr astudiaeth yw gwerthuso sut mae meddygon teulu yn gweithio mewn Adrannau Brys ym mis Medi 2022.

Drwy bob cam ymchwil, o ddechrau astudiaeth hyd at gwblhau, mae cyfranogwyr cyhoeddus wedi bod yn aelodau cyfartal o'r tîm.

Watch Bridie Evans speak about public and patient involvement in the GPs in EDs study by clicking the link above

Mae'r beirniaid yn credu bod hyn yn enghraifft flaenllaw o'r dylanwad y gall cynnwys y cyhoedd ei gael ar ymchwil iechyd a gofal cymdeithasol. Roedd yn wych gweld y tîm yn croesawu Safonau'r DU ar gyfer Cynnwys y Cyhoedd ac yn canolbwyntio ar ddal a mesur yr effaith yr oedd cyfranogiad y cyhoedd yn ei chael trwy gydol oes yr astudiaeth.

Gallwch ddarllen mwy am yr astudiaeth Meddygon Teulu mewn Adrannau Brys ar wefan PRIME Centre Wales.

Dywedodd Bridie Angela Evans (sydd wedi ymddeol bellach), Arweinydd Cynnwys y Cyhoedd yng Nghanolfan PRIME Cymru:

"Rwy'n teimlo'n falch iawn ac wrth fy modd bod ein gwaith wedi cael ei gydnabod fel hyn. Rwy'n gobeithio ein bod ni wedi dangos i eraill sut y gallant wirioneddol gynnwys pobl yn eu timau ymchwil, croesawu'r rolau y gall aelodau o'r cyhoedd eu cyflawni mewn cydweithrediad a gwerthfawrogi'r cyfraniadau mae'r unigolion medrus a brwdfrydig hyn yn eu cynnig wrth gynnal ymchwil o ansawdd da."

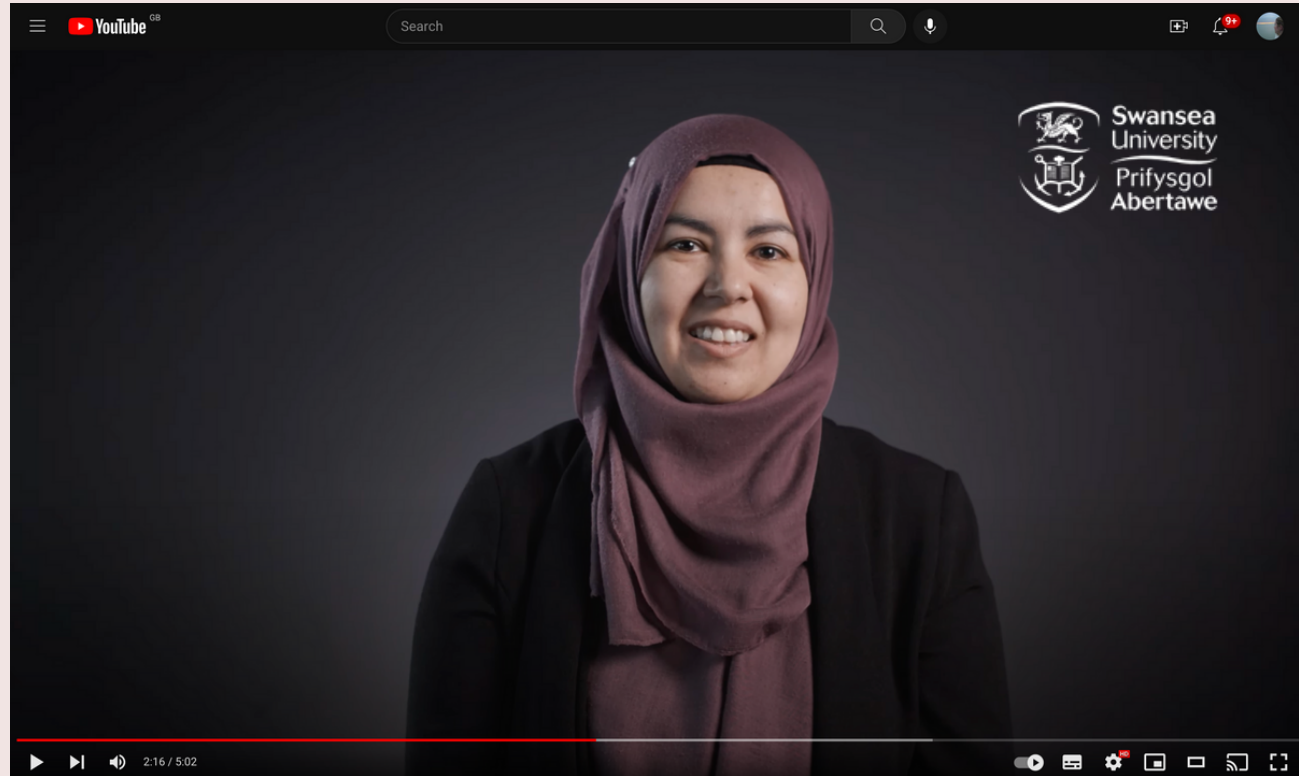

Derbyniodd Dr Ashra Khanom wobwr 'Seren newydd mewn ymchwil'

Mae Dr Ashra Khanom, Cymrawd Ymchwil Iechyd a Gofal Cymru yng Nghanolfan PRIME Cymru, Prifysgol Abertawe wedi ennill gwobr Seren Newydd Arloesi Gyrfa Cynnar yng Ngwobrau Ymchwil ac Arloesi Prifysgol Abertawe 2022.

Gwahoddwyd ymchwilwyr o bob cwr o'r Brifysgol i gyflwyno ceisiadau, gyda dros 100 yn cael eu derbyn, ar draws y 14 categori gwobrau. Roedd pob cais yn enghraifft o ansawdd, perthnasedd ac effaith fyd-eang gadarnhaol ymchwil Prifysgol Abertawe a'i photensial i ysbrydoli.

Dywedodd Helen Snooks, Athro Ymchwil Gwasanaethau Iechyd ym Mhrifysgol Abertawe, a Chyfarwyddwr Cyswllt PRIME:

A video featuring an interview with Dr Ashra Khanom and other award winners is available to view by clicking the link above

Roeddwn i'n falch iawn o fynychu gwobrau ymchwil ac arloesi Prifysgol Abertawe eleni ac i gefnogi Ashra Khanom wrth iddi ennill gwobr am Ymchwilydd Gyrfa Cynnar - Seren Newydd.

Mae Ashra yn haeddu'r wobwr hon am ei hymrwymiad, ei brwdfrydedd a'i pherfformiad eithriadol - yn enwedig ennill grant sylweddol ar gyfer yr astudiaeth arloesol 'BE SURE' sy'n ymchwilio

i anghysondebau mewn gofal, profiad a chanlyniadau iechyd rhwng pobl wyn Prydain a phobl o leiafrifoedd ethnig pan fyddant yn ceisio gofal brys am anafiadau; ei gwaith gyda Cheiswyr Lloches a Ffoaduriaid (HEAR1, HEAR2); a gyda chleifion sy'n defnyddio gwasanaeth ambiwlans 999 yn rheolaidd (INFORM, STRETCHED)."

Ni wnaeth gwarchod leihau heintiadau COVID-19 yng Nghymru: astudiaeth newydd yn cwestiynu buddion y polisi i bobl agored i newid

Roedd gwarchod pobl agored i niwed yn ganolog i'r ymateb i COVID-19, ond yn ôl [astudiaeth newydd o ddata iechyd](#), nid oes tystiolaeth ei fod o fudd i'r bobl agored i niwed roedd i fod i'w diogelu.

Mae tîm ymchwil o Brifysgol Abertawe wedi bod yn archwilio data o'r flwyddyn ar ôl i'r polisi gael ei gyflwyno ym mis Mawrth 2020, gan ddod i'r casgliad bod "diffyg effaith amlwg ar gyfraddau heintio'n codi cwestiynau ynghylch llwyddiant gwarchod".

Cyflwynwyd y polisi gwarchod i ddiogelu'r rhai y credid eu bod yn wynebu'r perygl mwyaf o gael niwed difrifol pe baent yn dal COVID-19, er enghraifft oherwydd cyflyrau blaenorol megis cancer neu'r meddyginiaethau roeddent yn eu cymryd. Roedd lleihau eu risg o ddal COVID-19 yn allweddol i ddiogelu pobl agored i niwed.

Archwiliodd yr ymchwilwyr y sefyllfa yng Nghymru, ond gan fod y polisi gwarchod yn debyg ledled y DU, bydd eu canfyddiadau'n berthnasol i wledydd eraill hefyd.

Cymru, a gedwir yn ddiogel ym Manc Data SAIL ym Mhrifysgol Abertawe.

Gan weithio gyda'r GIG, gwnaethant archwilio sut effeithiodd gwarchod ar heintiadau COVID-19, marwolaethau a nifer y bobl a dderbyniwyd i'r ysbyty ac unedau gofal dwys. Gwnaethant gymharu'r 117,000 o bobl a warchodwyd yng Nghymru â gweddill y boblogaeth – cyfanswm o 3 miliwn – nas gwarchodwyd. Y categorïau clinigol mwyaf yn y garfan a warchodwyd oedd cyflyrau anadlu difrifol (35.5%), therapi imiwnoataliedig (25.9%) a chanser (18.6%).

Defnyddiodd y tîm ddata o gofnodion iechyd electronig dienw a gesglir yn rheolaidd ar gyfer poblogaeth gyfan Cymru, a gedwir yn ddiogel ym Manc Data SAIL ym Mhrifysgol Abertawe.

Canfu'r ymchwilwyr y canlynol:

- Roedd marwolaethau a defnydd o ofal iechyd yn uwch ymhlith pobl a warchodwyd na'r boblogaeth gyffredinol, er y byddai hyn i'w ddisgwyl gan eu bod yn llai iach.
- Roedd cyfradd heintiadau COVID-19 hysbys yn uwch yn y garfan a warchodwyd (5.9%) nag ydoedd yn y boblogaeth gyffredinol (5.7%).

Adwaenir y prosiect fel EVITE Immunity, sydd wedi cael ei ariannu drwy'r Rhaglen Astudiaethau Craidd o Imiwnedd – a gafodd ei chomisiynu gan Brifysgol Birmingham ar ran UKRI; ac mae'n cynnwys cydweithrediadau â Phrifysgol Caerdydd, Prifysgol Warwick, Llywodraeth Cymru a GIG Cymru.

Sylw yn y wasg:

- [Erthygl Newyddion y BBC](#)
- [Datganiad i'r wasg Prifysgol Abertawe](#)

[Meddai'r Athro Helen Snooks](#) o Ysgol Feddygaeth Prifysgol Abertawe, a fu'n arwain yr ymchwil:

"Ni ddaeth ein hastudiaeth o hyd i unrhyw dystiolaeth o leihau heintiadau COVID-19 flwyddyn ar ôl i'r polisi gwarchod gael ei gyflwyno. Mae hyn yn codi cwestiynau ynghylch buddion polisi gwarchod i bobl agored i niwed.

"Mae'r gwaith yn parhau i gymharu'r canlyniadau hyn, yn ogystal ag adroddiadau pobl am eu hansawdd bywyd, â grŵp cyfatebol o bobl a oedd yn agored i niwed yn glinigol, ond na chawsant eu dewis i warchod.

"Mae'n hanfodol cael cymaint o dystiolaeth â phosib o effaith polisiau er mwyn i ni ddysgu gwersi ar gyfer y dyfodol."

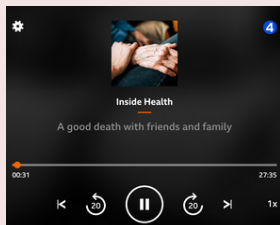

Astudiaeth CARIAD yn cael sylw ar BBC Radio 4 Inside Health

Cafodd astudiaeth CARIAD sydd ar waith yng Ngogledd Cymru sylw ar gyfer pennod lawn o raglen BBC Radio 4 Inside Health, a ddarlledwyd ar 9 Awst. Cafodd Dr Marlise Poolman, Uwch Ddarlithydd Clinigol mewn Meddygaeth Lliniarol ym Mhrifysgol Bangor, a chyd-arweinydd Ymchwil Gofal Lliniarol a Chymorth yn PRIME ei chyfweld ar gyfer y rhaglen, ochr yn ochr â nyrs gofal lliniarol arbenigol astudiaeth CARIAD, Vicky ym Mwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr, a chyfranogwr yn yr astudiaeth, Mark, a gafodd ei hyfforddi gan Vicky ac a fu'n gofalu am ei fam gartref.

Mae astudiaeth CARIAD yn canolbwyntio ar weinyddu meddyginiaeth yn ôl yr angen yn amserol ar gyfer cleifion sy'n marw ac sy'n cael gofal gartref, yn enwedig a yw estyniad rôl gofalywyr lleyg yn ymarferol ac yn dderbyniol yn y DU.

Mae'r bennod ar gael i wrando arni ar wefan BBC Radio 4.

Yr Athro Carolyn Wallace yn cyflwyno tystiolaeth i'r Senedd

Cyflwynodd yr Athro Carolyn Wallace, Cyfarwyddwr Cyswllt PRIME Canolfan Cymru, a Chyfarwyddwr Ysgol Ymchwil Rhagnodi Cymdeithasol Cymru dystiolaeth ar ragnodi cymdeithasol ac anghydraddoldebau iechyd meddwl i'r Senedd ar 19 Mai.

Siaradodd yr Athro Wallace am sut y gall atebion cymunedol a rhagnodi cymdeithasol fynd i'r afael ag anghydraddoldebau iechyd meddwl.

Yn dilyn pwyllgor y Senedd, dywedodd yr Athro Wallace: "Roedd yn fraint fawr cael gwahoddiad i gyflwyno tystiolaeth i'r Senedd ar ragnodi cymdeithasol yng Nghymru. Roedd gan yr Aelodau ddiddordeb mawr yn y modd yr oedd WSSPR wedi cyfrannu at y dystiolaeth nid yn unig yng Nghymru ond yn rhyngwladol."

[Gallwch ddarganfod mwy am WSSPR drwy ymweld â'n gwefan: \[www.wsspr.wales\]\(http://www.wsspr.wales\)](#)

Yr Athro Kate Brain yn cyflwyno tystiolaeth i'r Senedd

Fe wnaeth Kate Brain, Athro Seicoleg Iechyd a chyd-arweinydd PRIME ar gyfer ymchwil sgrinio, atal a diagnosis cynnar gyflwyno tystiolaeth i'r Senedd ar 8 Rhagfyr 2022 mewn ymateb i'r Grŵp Trawsbleidiol ar Ganser (CPGC) Ymchwiliad i anghydraddoldebau a chanser yng Nghymru. Mae'r CPGC yn cynnal ymchwiliad i ganser ac anghydraddoldebau, gan ganolbwyntio ar effaith amddifadedd ar nifer yr achosion o ganser, profiad o wasanaethau canser, a chanlyniadau.

Meddai Kate Brain (i'w gweld yn y llun isod): "Roedd Sesiwn Dystiolaeth y Senedd yn gyfle pwysig i rannu gwybodaeth gyfredol am anghydraddoldebau o ran mynediad cleifion at ddiagnosis canser, gan dynnu sylw at heriau mawr ac atebion posibl ar ffurf ymyriadau ymddygiadol sy'n seiliedig ar dystiolaeth sy'n deillio o'n hymchwiliad PRIME."

Astudiaeth PRIME wedi'i enwebu ar gyfer Gwobrau Canser Moondance

Cyrhaeddodd Astudiaeth Ymddygiad Iechyd a Cheisio Cymorth COVID (CABS) y rhestr fer yng Ngwobrau Canser Moondance eleni yn y categori ymwybyddiaeth ac ymgysylltu â'r cyhoedd.

Arweiniwyd astudiaeth CABS gan Brifysgol Caerdydd (PI: Kate Brain), mewn cydweithrediad â Cancer Research UK, Coleg y Brenin Llundain, Prifysgol Surrey ac Iechyd Cyhoeddus Cymru, ac fe wnaethant gasglu a dadansoddi tystiolaeth ledled y DU am effaith y pandemig coronafeirws ar iechyd pobl ac ymddygiad ceisio cymorth.

Mae eu canfyddiadau wedi bod yn sail i ymgyrchoedd arobryn yng Nghymru i godi ymwybyddiaeth y cyhoedd o arwyddion a symptomau canser. Roedd rhan o weithgareddau lledaenu'r astudiaeth yn cynnwys cynhyrchu animeiddiad fideo a gwefan ar gyfer y cyhoedd.

Cefnogwyd y gwaith hwn gan y Cyngor Ymchwil Economaidd a Chymdeithasol fel rhan o Ymateb Cyflym Ymchwil ac Arloesedd y DU i COVID-19.

Network Sgyrsiau CASCADE: Rhwydwaith Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (VAWDASV)

Yn ddiweddar, fe wnaeth Dr Sarah Wallace, uwch-gymrawd ymchwil, a'r Athro Emily Underwood-Lee ym Mhrifysgol De Cymru recordio podlediad gyda CASCADE ym Mhrifysgol Caerdydd fel rhan o Gyfnewid Cymru am y rhwydwaith ymchwil Rhwydwaith Ymchwil Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol Cymru (VAWDASV) y gwnaethant ei gyd-sefydlu.

Mae rhwydwaith ymchwil VAWDASV yn cael ei gefnogi gan Ganolfan PRIME Cymru. Mae rhagor o wybodaeth am y rhwydwaith ar eu gwefan a lanswyd yn ddiweddar: www.vasdasv.cymru

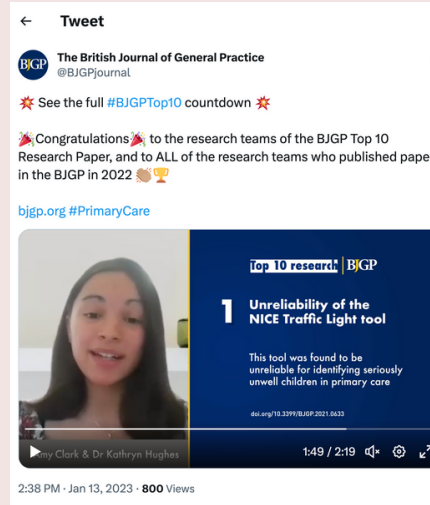
- Wallace, S. & Underwood-Lee, E. (2022). Violence Against Women, Domestic Abuse and Sexual Violence (VAWDASV): Setting the research priorities for Wales. Final Report.
- Underwood-Lee, E. & Wallace, S. (2022). Violence Against Women, Domestic Abuse and Sexual Violence (VAWDASV) survivor engagement Wales. Final Report.

Papur PRIME yn ennill y papur a ddarllenwyd fwyaf yn 2022 yn y British Journal of General Practice

Mae cyhoeddiad PRIME Centre Wales wedi ennill anrhydedd y papur ymchwil a ddarllenwyd fwyaf yn ystod y flwyddyn gan y British Journal of General Practice ar gyfer 2022. Cafodd y papur ei ysgrifennu gan fyfyrwr meddygol, Amy Clark a chafodd ei oruchwylio gan ymchwilydd Feddyg Teulu PRIME Dr. Kathryn Hughes, ynghyd â chydweithwyr o Brifysgol Caerdydd, Prifysgol Rhydychen, a Phrifysgol Bryste. A Phrifysgolion Bryste, gan ddangos ymrwymiad PRIME i ddatblygu'r genhedlaeth nesaf o academyddion clinigol gofal sylfaenol.

Rhannodd y papur ganfyddiadau o'r astudiaeth gan PRIME, Prifysgol Caerdydd, a oedd yn asesu cywirdeb system goleuadau traffig NICE mewn plant sy'n cyflwyno i bractis cyffredinol y DU. Fe wnaeth y tîm ganfod efallai na fydd yr offeryn a ddefnyddir gan feddygon teulu i helpu i nodi plant difrifol sâl yn canfod neu'n eithrio salwch difrifol yn gywir.

Dadansoddodd yr astudiaeth ddata o fwy na 6,700 o achosion a daeth i'r casgliad "na ellir dibynnu ar system Golau Traffig y Sefydliad Cenedlaethol Rhagoriaeth Iechyd a Gofal (NICE) a ddefnyddir yn eang" a'i fod yn "anaddas" i'w defnyddio fel offeryn penderfyniadau clinigol.

Trafododd y beirniaid y deg papur uchaf mewn podlediad BJGP arbennig a sylwadau:

"Mae'n debyg bod papur goleuadau traffig NICE wedi newid ymarfer yn sylweddol. Y papur hwn yw'r enghraifft berffaith na ddylech chi wneud rhagdybiaethau bod pethau [offer clinigol] 'yn dda'. Mae hon hefyd yn enghraifft wych, ac anarferol, o brosiect myfyriwr meddygol yn ennill, felly llongyfarchiadau i Amy a thîm yr astudiaeth."

Cynnwys y cyhoedd a chleifion

Mae Grŵp SUPER PRIME yn ymgorffori cynnwys y cyhoedd a chleifion yn seilwaith ymchwil PRIME. Mae SUPER yn grŵp amrywiol o bobl sy'n byw ac yn gweithio mewn sawl rhan drefol a gwledig o Gymru, gyda phrofiad byw o ystod o gyflyrau iechyd ac arbenigedd mewn cyfraniad PPI o brosiectau ymchwil unigol i aelodaeth o Fyrddau ariannu.

Mae'r Grŵp yn cwrdd o leiaf bob chwarter ac mae Ymchwilwyr o holl brifysgolion cyfansoddol PRIME wedi cyflwyno eu cynigion i'r grŵp SUPER. Ym mhob cyfarfod mae 3 neu 4 ymchwilydd yn cyflwyno eu syniadau a'u cynigion ymchwil ar wahanol gamau datblygu o syniadau cynnar, i ddylunio i geisiadau drafft mwy penodol. Mae aelodau'r grŵp SUPER yn rhoi sylwadau ar y cynigion, yn gwneud awgrymiadau, yn rhannu arfer da a'u profiad byw. Mae'r adborth gan ymchwilwyr (ar ffurf templed) wedi bod yn gadarnhaol, gyda newidiadau a gwelliannau wedi'u gwneud i gynigion.

Rhwng Ebrill 2022 a Mawrth 2023 mae 17 o gyflwyniadau ar wahân gan ymchwilwyr wedi'u gwneud i'r Grŵp SUPER. Cafwyd 7 cyfarfod grŵp SUPER llawn yn ogystal â chyfarfodydd is-grŵp a chyfarfodydd eraill. Mae'r Grŵp hefyd yn gweithio'n agos gyda Chanolfan Cymorth Ymchwil Iechyd a Gofal Cymru sy'n darparu adnoddau ar gyfer PPI mewn ymchwil.

Nod y Grŵp yw cadw ei weithrediadau yn gyfredol ac mae'n cynnal adolygiad blynyddol o'i waith ei hun. Mae'r rhain

wedi'u diweddarau ers y pandemig ac wedi ymgorffori adborth a dderbyniwyd. Mae gan y Grŵp hefyd drefniant recriwtio agored sy'n cael ei ymgorffori yn ei dudalen we ar wefan PRIME.

Gwahoddwyd y grŵp SUPER i gyflwyno poster yng nghyfarfod blynyddol Fforwm Ymchwil a Datblygu y GIG RDF23, a gynhaliwyd yn Newcastle ym mis Mai. Teitl eu poster yw Gweithio'n well gyda'n gilydd: sut i ddatblygu adnoddau i gefnogi cynnwys y cyhoedd mewn ymchwil (gweler gyferbyn).

**Working better together:
Developing resources to support public involvement
in PRIME research**

Members of the SUPER group and Dr Bridie Evans

Why we did this

Collaborating with public contributors to undertake health services research requires all partners to use skills and knowledge effectively. Resources and guidance, such as the UK Public Involvement Standards, are available to research teams.

PRIME Centre Wales is committed to effective public involvement in all its research. The SUPER (Service Users for Primary and Emergency care Research) group, identified need for training materials to support PRIME researchers.

This poster describes how we explored existing and potential resources to support PRIME to achieve effective public involvement in research.

What we did

SUPER is a group of patients and public members supporting PRIME to involve people in research. We established a SUPER subgroup to carry out this project.

We undertook a scoping review of existing training and resources identified through internet searching and network contacts. We used findings to develop an action plan for creating and disseminating materials to support PRIME research and encourage collaboration within research teams.

What we learnt

The scoping review identified a range of available resources (one-off sessions, modules, programmes, 1 hr to 16 hrs) and learning activities (online, face-to-face, seminars, workshops, conferences). Some involved assessment and some were linked to the UK Public Involvement Standards. There was no consensus on differences between training, teaching and awareness-raising.

We agreed need for a coordinated suite of resources (despite and existing) for PRIME researchers. Our action plan included six steps to support researchers and build collaboration between research team members:

1. Develop 'What is SUPER' leaflet
2. Develop 'What is public involvement in research' leaflet
3. Develop 'Guidance for researchers presenting at SUPER' leaflet
4. Develop communication plan including signposting to existing information and training resources
5. Review impact - what difference has it made and how can it improve
6. Make normal

Our reflections

SUPER is responding to an identified need for resources so that PRIME researchers can be supported to undertake high quality, collaborative public involvement in research in line with best practice.

More information:
s.e.evans@swins.ac.uk
<http://bit.ly/3028795>

Aelodau'r grŵp SUPER ar y panel ar gyfer sesiwn 5: 'Rhannu ein gwirioneddau - profiadau byw aelodau SUPER' yng Nghyfarfod Blynyddol PRIME 2022.

Rhagnodi cymdeithasol i bobl sydd â phroblemau iechyd parhaus yng Nghwm Taf Morgannwg

Rhagnodi cymdeithasol i bobl sydd â phroblemau iechyd parhaus yng Nghwm Taf Morgannwg

Cefndir y prosiect

Roedd y prosiect hwn yn gydweithrediad rhwng tîm o Ganolfan PRIME Cymru, Prifysgol Caerdydd, a staff a defnyddwyr gwasanaeth o Wasanaeth Gwella Lles Cwm Taf Morgannwg (WISE).

Nod y tîm dan arweiniad Dr Freya Davies, cymrawd clinigol meddyg teulu, gyda'r Athro Fiona Wood, cymdeithasegydd meddygol, a Dr Kate Lifford, Cyswllt Ymchwil, i gyd wedi'u lleoli yn PRIME, oedd deall beth oedd pobl yn meddwl y gallai gwasanaeth fel WISE ei wneud iddyn nhw, sut roedden nhw'n meddwl y gellid ei wella, a sut roedden nhw'n profi cymryd rhan. Fel rhan o'r WISE, cynigiwyd cyfle i bobl fynychu amrywiaeth o weithdai celfyddydau creadigol ac fe wnaethom ni fynychu dau o'r gweithdai hyn i weld a chlywed sut roedden nhw'n gweithio.

Hyfforddiant

Roeddem am ddysgu mwy am sut y gallem ni gydweithio gan olygu'n llawn gydag ystod o wahanol bobl sydd â diddordeb mewn WISE. Fe wnaethom ofyn i'r sefydliad Cyd-gynhyrchu Cymru ddog i gyflwyno hyfforddiant i aelodau o staff y brifysgol a staff o dîm WISE. Mynychodd un ar bymtheg aelod o staff a rhoddwyd adborth gwych am y sesiwn a'i pherthnasedd i'w gwaith (yn y llun gyferbyn).

Digwyddiad ymgysylltu â chyd-gynhyrchu

Yna fe wnaeth cyd-gynhyrchu Cymru ein helpu i gynllunio sesiwn ar gyfer staff a defnyddwyr gwasanaeth i ddarganfod mwy am beth oedd lles yn ei olygu iddyn nhw a sut y gallai WISE gyfrannu at hyn. Dyma'r crynodeb o'r hyn y gwnaethom ni ei ddarganfod.

WISE
Wellness Improvement Service

Workshops and 1:1 interviews
10 WISE users
Over 4 weeks
At the start of their WISE journey

WHAT WE DID

Support Good health
Social engagement
Relaxation

WELLBEING
WHAT IS BENEFICIAL AND DETRIMENTAL?

Stigma
Poor health
Isolation
Financial constraints

EXPECTATIONS
OF THE SERVICE AND ITS COACHES

Health Education
Local & Accessible
Social Connections
Referral Pathways
A need to understand what is a 'wellness coach'
Meet like minded people

SERVICE DESIGN
WHAT IS NEEDED FOR SUCCESS??

- 1 Sociable peer-peer support
- 2 Personalized program
- 3 Resources to access at home
- 4 Condition specific education
- 5 Onward 'streamlined' referrals
- 6 Understanding users background
- 7 Drop in sessions allowing flexibility
- 8 Schedule avoiding commitments
- 9 Clear objectives & goals
- 10 Initial 1:1 coaching

BARRIERS TO PARTICIPATION

Lack of information regarding program and WISE service
Lack of access
Stigma of illness
Anxiety & self doubt
Unclear onward pathway & referrals
Non-personalized program
Fear of the unknown
Infection transmission
Clashing commitments
Unclear description of wellness coaches
Uncertain timescale of meetings & groups

SUCCESS
HOW DO WE KNOW WE'RE HELPING??

New skills
Condition management
Support network
Improved diet, sleep & mobility
Self awareness & confidence
Achievement of personalized goals
Reduced stress & anxiety

Personalized Goals
Knowledgeable Gatekeepers
Infection Control
Peer-Peer Support Groups
Clear programme objectives

Cardiff University Prifysgol Caerdydd

This work is part of an innovation for All project funded by Cardiff University, led by Dr Freya Davies (DaviesF9@cardiff.ac.uk) and Prof Fiona Wood (Wood@cardiff.ac.uk). For more details about the WISE service, contact CTM.WISE@wales.nhs.uk

WISE
Wellness Improvement Service

WISE
Wellness Improvement Service

UNDERSTANDING EXPERIENCES OF ARTS ACTIVITIES

1 Taiko Drumming workshop.
1 Creative Crafts workshop.
11 Participants.
4 Researchers.
2 Artist facilitators.
1 Wellbeing Coach.
October 2022 - In the middle of their WISE programme

WHAT PEOPLE SAID

Taiko Drumming

- Enjoyable
- Stress relief
- Energised
- Exhilarated
- Something completely different

OUR REFLECTIONS

People enjoyed having new experiences they would not have considered without WISE.

Social aspect of sessions highly valued.

Experience 'in the moment' as important as any 'end product'.

Provide a sense of pride and achievement - doing things they didn't expect

COMMON THEMES

- A reason to get out of the house
- Escapism from other stresses
- Enjoyed being in with others
- No judgement/ need to do it 'right'

WISE SUCCESS STORIES SO FAR

Improvements in wellbeing, sleep weight and activity levels.
Greater understanding of their physical health conditions.
Now engaged with local community groups.
One participant off all pain relief medications
Friendships with those who have similar experiences.
A sense of not being forgotten whilst on waiting lists.

SUGGESTED IMPROVEMENTS

Increase flexibility of WISE sessions/ drop-in option.

Signpost towards other groups, self-help and community resources.

Buddy scheme for new users and exiting users.

Ongoing follow up.

Cardiff University Prifysgol Caerdydd

This work is part of an innovation for All project funded by Cardiff University, led by Dr Freya Davies (DaviesF9@cardiff.ac.uk) and Prof Fiona Wood (Wood@cardiff.ac.uk). For more details about the WISE service, contact CTM.WISE@wales.nhs.uk

WISE
Wellness Improvement Service

Cyfarfod Blynyddol PRIME 2022

Roeddem ni'n falch iawn o ailymgynnull ar gyfer ein cyfarfod blynyddol personol cyntaf ers 2019. Yn lleoliad eleni, Canolfan Celfyddydau Taliesen, Prifysgol Abertawe, fe wnaethom groesawu tua 80 o fynychwyr o bob rhan o rwydwaith Canolfan PRIME Cymru gan gynnwys ymchwilwyr, y cyhoedd a chleifion, cynrychiolwyr o Lywodraeth Cymru, yn ogystal â gwesteion cydweithredwyr ymchwil rhyngwladol o Moroco a Tunisia.

Y thema ar gyfer cynhadledd eleni 'Cynhwysiant mewn ymchwil gofal sylfaenol a gofal brys', a theitl Sesiwn 1 oedd: 'Dull Cymru o gynnwys grwpiau lleiafrifoedd ethnig a grwpiau heb wasanaethau digonol mewn iechyd a gofal cymdeithasol' dan gadeiryddiaeth yr Athro Helen Snooks ac yn cynnwys cyflwyniad cyweirnod gan Dr Heather Payne, Uwch Gyngorydd Proffesiynol i Lywodraeth Cymru.

Cynigiwyd dewis o weithdai cyfochrog i'r cynrychiolwyr gan gynnwys:

- Symud gwybodaeth, dan arweiniad Dr Micaela Gal ac Alison Cooper (yn y llun isod)
- Y Senedd, dan arweiniad Paul Worthington
- Iechyd a Gofal Digidol Cymru, dan arweiniad Rachael Powell

Roedd Sesiwn 2 yn cynnwys y pedwar crynodeb llafar gorau a adolygwyd gan gymheiriaid:

- Andrew Carson-Stevens, Prifysgol Caerdydd: 'Cyflwyno ymchwil gofal sylfaenol i bobl Cymru: Gwneud y gorau o gynhwysiant yn nhrefnal plattform COVID-19 o wrthfeirysau newydd (PANORAMIC)'
- Alison Porter, Prifysgol Abertawe: 'Roedd pob diwrnod yn ddringfa dysgu': gweithredu protocolau brysbennu COVID-19 yng ngwasanaethau ambiwlans y DU — astudiaeth ansoddol'
- Juping Yu, Prifysgol De Cymru: 'Gwella cynhwysiant mewn ymchwil: gwersi a ddysgwyd o ymchwil sgrinio canser yng Nghymru'
- Victoria Shepherd, Prifysgol Caerdydd: 'Gwella cynhwysiant oedolion sydd â nam ar eu gallu i gydsynio mewn ymchwil brys a gofal sylfaenol: datblygu ymyriadau i gefnogi cynhwysol'

Roedd sesiynau prynhawn yn cynnwys:

- Ymchwil Iechyd a Diogelu Plant Rhyngwladol
- Rhannu ein gwirioneddau: profiadau byw aelodau SUPER
- Cynhwysiant mewn Ymchwil Rhagnodi Cymdeithasol

Dyfarwyd y wobwr 'Cyflwyniad Llafar Gorau' i Victoria Shepherd a dyfarwyd y wobwr 'Poster Gorau' i Adam Williams, Prifysgol Caerdydd am ei boster o'r enw: 'Archwiliad ansoddol o stigma HIV ymhlith ymarferwyr cyffredinol' (yn y llun gyferbyn).

Mae recordiad o'r diwrnod, a'r holl bosteri ar gael ar wefan PRIME.

AUTHORS:
Adam Williams MSc, Nina Nedder, MSc, Dr Kathryn Hughes, Prof Kerensa Hood [Cardiff University], Dr Jane Nicholls [NHS]

A QUALITATIVE EXPLORATION OF HIV STIGMA AMONG GENERAL PRACTITIONERS

CONTACT:
Adam Williams
WilliamsAD7@cardiff.ac.uk
@adamdaleneuman1

PROBLEM

HIV is now a manageable chronic health condition, as people are living and aging with HIV they begin to experience a range of co-morbidities that occur with age. Resulting in people living with HIV (PLWH) needing to access more primary care services, particularly general practice. HIV-related stigma continues to be a problem across various healthcare settings, impacting quality of life. There is little qualitative research examining HCPs attitudes and experiences of HIV stigma. As more PLWH are living longer and need more access to primary care it is important to identify and address potential stigma.

STUDY AIM
Explore attitudes towards HIV among general practitioners, identifying how stigma may manifest and how it could be overcome.

APPROACH

Semi-structured interviews were conducted virtually. Four GPs from across South Wales were interviewed. Underpinned by Health Stigma and Discrimination Framework.

ANALYSIS

Reflexive thematic analysis was the approach adopted: "There is a reluctance [...] to take up on or accept involvement in projects that encourage testing and offer widespread testing." GP1

"I can't honestly tell you the last time I said, "Do you think you should have, you know, you are at risk of HIV, do you think you should have an HIV test?"; [...] So it's been awhile." GP3

"I still have some reservations about [discussing HIV], it's still not the easiest topic to discuss." GP4

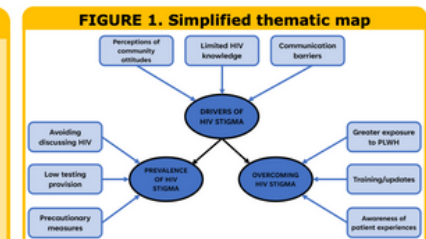
"There is still a belief that suggesting to somebody that they might have HIV could be construed as offensive. And so I think that there is still a reluctance to offer timely testing". GP1

"... but I can't remember from my medical training whether that [saliva] is a method of transmission." GP3

FINDINGS

Three main themes were identified, (see Figure 1):

- Prevalence of Stigma**
  - All GPs recognised HIV stigmas continued existence within healthcare.
  - Acknowledged that HIV testing is not offered as widely across primary care due to concerns of causing offence.
  - A lack of awareness of HIV was described to potentially lead to overtly cautionary behaviours (such as double gloving) and cause lapses in confidentiality.
- Drivers of Stigma**
  - Reported limited knowledge of HIV with uncertainty around medication interactions impacting GPs confidence in providing care.
  - There was reservations around raising HIV as a topic, being concerned it would cause offence. With perceptions that the public held stigmatising views of HIV.
- Overcoming Stigma**
  - Consulting PLWH was considered a valuable approach to improving understanding. Acknowledging the expertise of individuals living with HIV about HIV.
  - GPs voiced a desire for more training around HIV, with increased awareness of the correct and stigma-free terminology.
  - As HIV is normalised among the population, GPs feel a greater confidence for discussing HIV with patients.

TAKEAWAYS

GPs are calling for more training and updates around HIV, focusing on transmission, medication interactions and language.

The barriers to HIV communication within primary care need to be addressed and this is best done through exposure.

Improving openness around discussing HIV will increase testing and assist in meeting the aims of Wales' HIV Action Plan.

Work is required to better align GP perspectives of public attitudes of HIV and the reality.

CONCLUSION

As PLWH engage more with primary healthcare for routine health care needs it is important that HIV stigma in this setting is addressed to improve the experience of accessing health care and quality of life.

This project was conducted as part of a Masters placement from University of Bath within Cardiff Universities Centre for Trials Research.

CARDIFF UNIVERSITY
PRIFYSGOL CARDIFF

Centre for Trials Research
Canolfan Ymchwil Treialon

GIG CYMRU
NHS WALES

Workpackages - key publications

WP1. Infections & antimicrobial resistance

Leads: Dr Kathy Hughes & Dr Harry Ahmed

Cywirdeb system goleuadau traffig NICE mewn plant sy'n cyflwyno i bractis cyffredinol: astudiaeth garfan ôl-weithredol

Clark A, Cannings-John R, Blyth M, Hay AD, Butler CC, Hughes K. British Journal of General Practice 2022; 72 (719): e398-e404. DOI: <https://doi.org/10.3399/BJGP.2021.0633>

Mewn ymdrech i helpu clinigwyr gofal sylfaenol i asesu plant sâl yn hyderus, fe wnaeth y Sefydliad Cenedlaethol Rhagoriaeth Iechyd a Gofal (NICE) greu'r system 'goleuadau traffig'. Mae'r offeryn hwn yn categorio plant yn 'wyrdd', 'ambr', neu 'goch' yn dibynnu ar eu nodweddion clinigol ymgynghori; sy'n cyfateb i risg isel, canolradd neu risg uchel o salwch difrifol, yn y drefn honno.

Nid oes unrhyw astudiaethau blaenorol wedi gwerthuso system goleuadau traffig NICE ym mhreactis cyffredinol y DU. Nod yr astudiaeth hon oedd gwerthuso cywirdeb system goleuadau traffig NICE ar gyfer rhagweld salwch difrifol mewn plant sy'n sâl iawn <5 mlwydd oed sy'n cyflwyno i bractis cyffredinol y DU.

Fe wnaethom ganfod nad oedd system goleuadau traffig NICE yn nodi plant sy'n cael eu derbyn â salwch difrifol yn gywir, na'r rhai nad oedd yn ddirifol wael a allai fod wedi cael eu rheoli gartref.

Trawiad myocardiaidd a strôc yn dilyn haint y llwybr wrinol (MISSOURI): protocol ar gyfer cyfres achosion hunan-reoli gan ddefnyddio cofnodion iechyd electronig cysylltiedig

Reeve NF, Best V, Gillespie D, Hughes K, Lugg-Widger FV, Cannings-John R, Torabi F, Wootton M, Akbari A, Ahmed H. BMJ Open 2022;12:e064586. doi: [10.1136/bmjopen-2022-064586](https://doi.org/10.1136/bmjopen-2022-064586)

Mae diddordeb cynyddol yn y berthynas rhwng heintiau aciwt a digwyddiadau cardiofasgwlaidd aciwt. Mae'r rhan fwyaf o ymchwil blaenorol wedi canolbwyntio ar ddeall p'un a yw'r risg o ddigwyddiadau cardiofasgwlaidd aciwt yn cynyddu yn dilyn haint y llwybr anadlu. Mae'r berthynas rhwng heintiau'r llwybr wrinol (UTIs) a digwyddiadau cardiofasgwlaidd aciwt yn cael ei hastudio'n llai dda. Felly, nod yr astudiaeth hon yw penderfynu a oes perthynas achosol rhwng UTI ac ymdrawiad myocardiaidd aciwt (MI) neu strôc.

Byddwn yn cynnal astudiaeth cyfres achosion hunan-reoli gan ddefnyddio practis cyffredinol dienw cysylltiedig, data derbyn i'r ysbty a data microbioleg a gedwir o fewn Banc Cronfa Ddata Cysylltiad Gwybodaeth Diogel (SAIL).

WP2. Emergency, unscheduled & pre-hospital care

Leads: Professor Helen Snooks & Dr Alison Porter

Strategaethau i reoli Galwyr Ffôn Ambiwylans Brys ag Anghenion Uchel parhaus: Gwerthusiad gan ddefnyddio Data cysylltiedig (STRETCHED) — protocol astudio

Aslam RW, Snooks H, Porter A, Khanom A, Cole R, Edwards A, Edwards B, Evans BA, Foster T, Fothergill R, Gripper P, John A, Petterson R, Rosser A, Tee A, Sewell B, Hughes H, Phillips C, Rees N, Scott J, Watkins A. BMJ Open 2022;12:e053123. doi: [10.1136/bmjopen-2021-053123](https://doi.org/10.1136/bmjopen-2021-053123)

Mae gwasanaethau ambiwlans y DU wedi nodi pryder gyda defnyddwyr uchel y gwasanaeth 999 ac maen nhw wedi sefydlu gwasanaethau 'galwyr rheolaidd', yn amrywio o reoli o fewn y gwasanaeth i ddulliau rheoli achosion amlddisgyblaethol traws-sectorol. Ychydig o dystiolaeth sydd ynghylch sut i fynd i'r afael ag anghenion y grŵp cleifion hwn.

Yn yr astudiaeth hon, ein nod yw gwerthuso effeithiolrwydd, diogelwch ac effeithlonrwydd dulliau rheoli achosion o ran gofal pobl sy'n ffonio'r gwasanaeth ambiwlans brys yn aml, a chael dealltwriaeth o rwystrau a hwyluswyr i'w gweithredu.

A wnaeth polisi gwarchod iechyd cyhoeddus y DU amddiffyn y rhai sy'n agored i niwed yn glinigol yn ystod pandemig COVID-19 yng Nghymru? Canlyniadau EVITE Immunity, astudiaeth ôl-weithredol data cysylltiedig

Snooks H, Watkins A, Lyons J, Akbari A, Bailey R, Bethell L, Carson-Stevens A, Edwards A, Emery H, Evans BA, Jolles S, John A, Kingston M, Porter A, Sewell B, Williams V, Lyons RA.

Ein nod oedd darganfod mwy am y garfan oedd yn gwarchod eu hunain a chymharu canlyniadau iechyd arferol rhwng y boblogaeth risg uchel hon a gweddill y boblogaeth gyffredinol nad oedd yn gwarchod eu hunain yng Nghymru, flwyddyn ar ôl cyflwyno'r ymyrraeth gwarchod.

Cyflwynwyd gwarchod i amddiffyn y rhai y credir eu bod yn wynebu'r mwyaf o berygl o niwed difrifol pe baent yn dal COVID-19, er enghraifft, oherwydd cyflyrau oedd yn bodoli eisoes fel canser. Yn allweddol i amddiffyn pobl agored i niwed oedd lleihau eu risg o ddal COVID-19.

Defnyddiodd y tîm ddata demograffig a chlinigol i gymharu cofnodion iechyd pobl a oedd yn sgrinio, â rhai o'r boblogaeth gyffredinol rhwng Mawrth 2020 a Mawrth 2021, a daeth i'r casgliad bod "diffyg effaith glir ar gyfraddau heintiau yn codi cwestiynau am lwyddiant gwarchod".

WP3. Patient safety

Lead: Professor Andrew Carson-Stevens

Effeithiolrwydd ffrydio gofal sylfaenol mewn adrannau brys ar wneud penderfyniadau a llif cleifion a diogelwch - Gwerthusiad realydd.

Edwards M, Cooper A, Hughes T, Davies F, Price D, Anderson P, Evans B, Carson-Stevens A, Dale J, Hibbert P, Harrington B, Hepburn J, Siriwardena AN, Snooks H, Edwards A. International Emergency Nursing, Vol 62, 2022, 101155, ISSN 1755-599X. DOI: [10.1016/j.ienj.2022.101155](https://doi.org/10.1016/j.ienj.2022.101155)

Gweithredwyd ffrydio gofal sylfaenol yn Adrannau Brys y DU (EDs) i reoli galw cynyddol am ofal brys. Ein nod oedd archwilio ei effeithiolrwydd mewn EDs gyda gwahanol fodolau gofal sylfaenol a nodi cyd-destunau a mecanweithiau oedd yn dylanwadu ar ganlyniadau: ffrydio cleifion i'r clinigwr neu'r gwasanaeth mwyaf priodol, llif ED a diogelwch cleifion.

Fe wnaethom ganfod mai'r mecanweithiau sy'n cyfrannu at effeithiolrwydd ffrydio gofal sylfaenol oedd: ansawdd y penderfyniadau, llif cleifion, ail-leoli staff, rheoli cleifion ar draws ffrydiau, gweithredu protocolau llywodraethu, canllawiau, hyfforddiant, gwerthuso gwasanaeth ac ymdrechion gwella ansawdd. Roedd nyrsys profiadol a gwaith tîm da a rheolaeth strategol a gweithredol yn ffactorau cyd-destunol allweddol.

Nodweddu dulliau cymysg o ddigwyddiadau diogelwch cleifion gan ymarferwyr gofal llygaid sylfaenol.

MacFarlane E, Carson-Stevens A, North R, Ryan B, Acton J. Ophthalmic Physiol Opt. 202 2; 42:130 4 - 1315. doi.org/10.1111/opo.13030

Mae diogelwch cleifion mewn gofal iechyd llygaid yn faes ymchwil heb fawr o ddatblygiad. Mae digwyddiad diogelwch cleifion yn digwydd pan fydd digwyddiad anfwriadol yn digwydd a allai fod wedi (neu a wnaeth) arwain at niwed. Er mwyn galluogi dysgu o ddigwyddiadau diogelwch cleifion mewn optometreg, mae angen nodweddu ddigwyddiadau diogelwch sy'n cael eu profi'n gyffredin i nodi opsiynau i wella ansawdd y gofal. Nod yr astudiaeth hon oedd nodweddu digwyddiadau diogelwch cleifion sy'n gysylltiedig ag iechyd llygaid o safbwynt ymarferwyr gofal llygaid.

Fe wnaethom ddod i'r casgliad bod digwyddiadau sy'n gysylltiedig â diagnosteg ac arferion gweinyddol yn peri heriau clir ar gyfer gwella o ran ansawdd a diogelwch gofal. Mae ehangder y themâu sy'n adlewyrchu natur a chanlyniadau gofal llygaid anniwel yn tynnu sylw at y cymhlethdod sy'n sail i ddigwyddiadau a'r baich i gleifion. Mae'r gwaith hwn wedi llywio cynnwys ffurflen adrodd am ddigwyddiadau Cymru gyfan ar gyfer ymarferwyr gofal llygaid sylfaenol.

WP4. Care closer to communities

Lead: Professor Carolyn Wallace

Effeithiolrwydd ffrydio gofal sylfaenol mewn adrannau brys ar wneud penderfyniadau a llif cleifion a diogelwch - Gwerthusiad realydd.

Edwards M, Cooper A, Hughes T, Davies F, Price D, Anderson P, Evans B, Carson-Stevens A, Dale J, Hibbert P, Harrington B, Hepburn J, Siriwardena AN, Snooks H, Edwards A. International Emergency Nursing, Vol 62, 2022, 101155, ISSN 1755-599X. DOI: [10.1016/j.ienj.2022.101155](https://doi.org/10.1016/j.ienj.2022.101155)

Gweithredwyd ffrydio gofal sylfaenol yn Adrannau Brys y DU (EDs) i reoli galw cynyddol am ofal brys. Ein nod oedd archwilio ei effeithiolrwydd mewn EDs gyda gwahanol fodolau gofal sylfaenol a nodi cyd-destunau a mecanweithiau oedd yn dylanwadu ar ganlyniadau: ffrydio cleifion i'r clinigwr neu'r gwasanaeth mwyaf priodol, llif ED a diogelwch cleifion.

Fe wnaethom ganfod mai'r mecanweithiau sy'n cyfrannu at effeithiolrwydd ffrydio gofal sylfaenol oedd: ansawdd y penderfyniadau, llif cleifion, ail-leoli staff, rheoli cleifion ar draws ffrydiau, gweithredu protocolau llywodraethu, canllawiau, hyfforddiant, gwerthuso gwasanaeth ac ymdrechion gwella ansawdd. Roedd nyrsys profiadol a gwaith tîm da a rheolaeth strategol a gweithredol yn ffactorau cyd-destunol allweddol.

Nodweddu dulliau cymysg o ddigwyddiadau diogelwch cleifion gan ymarferwyr gofal llygaid sylfaenol.

MacFarlane E, Carson-Stevens A, North R, Ryan B, Acton J. Ophthalmic Physiol Opt. 202 2; 42:130 4 - 1315. doi.org/10.1111/opo.13030

Mae diogelwch cleifion mewn gofal iechyd llygaid yn faes ymchwil heb fawr o ddatblygiad. Mae digwyddiad diogelwch cleifion yn digwydd pan fydd digwyddiad anfwriadol yn digwydd a allai fod wedi (neu a wnaeth) arwain at niwed. Er mwyn galluogi dysgu o ddigwyddiadau diogelwch cleifion mewn optometreg, mae angen nodweddu ddigwyddiadau diogelwch sy'n cael eu profi'n gyffredin i nodi opsiynau i wella ansawdd y gofal. Nod yr astudiaeth hon oedd nodweddu digwyddiadau diogelwch cleifion sy'n gysylltiedig ag iechyd llygaid o safbwynt ymarferwyr gofal llygaid.

Fe wnaethom ddod i'r casgliad bod digwyddiadau sy'n gysylltiedig â diagnosteg ac arferion gweinyddol yn peri heriau clir ar gyfer gwella o ran ansawdd a diogelwch gofal. Mae ehangder y themâu sy'n adlewyrchu natur a chanlyniadau gofal llygaid anniwel yn tynnu sylw at y cymhlethdod sy'n sail i ddigwyddiadau a'r baich i gleifion. Mae'r gwaith hwn wedi llywio cynnwys ffurflen adrodd am ddigwyddiadau Cymru gyfan ar gyfer ymarferwyr gofal llygaid sylfaenol.

WP5. Person-centred healthcare

Leads: Professor Fiona Wood & Dr Natalie Joseph-Williams

Dadbacio'r 'blwch du arswydus': archwiliad ansoddol o'r rhwystrau a'r hwyluswyr i gynnal treialon sy'n cynnwys oedolion nad oes ganddynt y gallu i gydsynio.

Shepherd V, Hood K, Wood F. *Trials* 2022; 23, 471. doi.org/10.1186/s13063-022-06422-6

Mae treialon sy'n cynnwys oedolion sydd heb allu i gydsynio yn dod ar draws ystod o heriau moesegol a methodolegol, gan arwain at eithrio'r poblogaethau hyn yn aml o ymchwil. Ar hyn o bryd, nid oes llawer o dystiolaeth ynghylch natur a maint yr heriau hyn, na strategaethau i wella dyluniad a chynnal treialon o'r fath. Roedd yr astudiaeth ansoddol hon yn archwilio profiadau ymchwilwyr a gweithwyr gofal iechyd proffesiynol o'r rhwystrau a'r hwyluswyr i gynnal treialon sy'n cynnwys oedolion nad oes ganddynt y gallu i gydsynio.

Fe wnaeth ymchwilwyr ddod ar draws nifer o rwystrau, gan gynnwys heriau generig a chyd-destun neu boblogaeth benodol, a allai gael eu hatgyfnerthu gan ffactorau ehangach fel cyfyngiadau adnoddau a diffyg gwybodaeth. Mae angen mwy o fynediad at arbenigedd a hyfforddiant, a datblygu ymyriadau cefnogol a chanllawiau wedi'u teilwra, ar frys er mwyn meithrin gallu ymchwil yn y maes hwn a hwyluso cyflawni treialon yn llwyddiannus sy'n cynnwys y boblogaeth hon sydd heb ei wasanaethu.

Profiadau a Barn Cleifion a Gweithwyr Gofal Iechyd Proffesiynol am Heintiau Llwybr Wrinol Ailadroddus mewn Merched: Synthesis Tystiolaeth Ansoddol a Meta-Ethnograffeg.

Sanyaolu LN, Hayes CV, Lecky DM, Ahmed H, Cannings-John R, Weightman A, Edwards A, Wood F. *Antibiotics (Basel)*. 2023 Feb 22;12(3):434. doi: [10.3390/antibiotics12030434](https://doi.org/10.3390/antibiotics12030434).

Mae heintiau'r llwybr wrinol (UTIs) yn broblem gyffredin a sylweddol i gleifion, clinigwyr a gwasanaethau gofal iechyd. Mae UTIs Ailadroddus (RUTIs) yn gyffredin, gyda mynychder o 3% yn y DU. Er bod UTIs aciwt yn cael effaith negyddol sylweddol ar fywydau cleifion, mae tystiolaeth o effaith rUTIs yn brin. Er mwyn gwella penderfyniadau a rennir yn ymwneud â rheoli rUTI, mae'n bwysig deall safbwyntiau cleifion a gweithwyr gofal iechyd proffesiynol (HCPs). Amcan y synthesis tystiolaeth ansoddol hwn yw deall profiadau a safbwyntiau cleifion a HCPs wrth reoli rUTIs.

Mae gan yr adolygiad hwn oblygiadau clinigol sylweddol. Mae cleifion angen gwybodaeth am driniaethau aciwt ac ataliol amgen gwrthfotigau ar gyfer rUTIs, ac nid yw hyn yn cael sylw ar hyn o bryd. Mae bylchau cyfathrebu ynghylch effaith rUTIs ar gleifion, eu disgwyliad canfyddedig am wrthfotigau, a'r rhesymau dros fethiant triniaeth. Byddai datblygu canllawiau clinigol cyfredol a chymorth penderfyniadau cleifion yn bellach yn helpu i fynd i'r afael â'r materion hyn.

WP6. Supportive & palliative care

Leads: Professor Annmarie Nelson & Dr Marlise Poolman

TCyfosod y safbwyntiau naturiol a meddygol mewn anadlu swnllyd ar ddiwedd oes.

Hendry A, Hiscock J, Evans E, Turner B, Pottle J, Wilkinson C, Poolman M. *Int J Palliat Nurs*. 2022 Feb 2;28(2):72-79. doi: [10.12968/ijpn.2022.28.2.72](https://doi.org/10.12968/ijpn.2022.28.2.72).

Mae anadlu swnllyd yn gyffredin ar ddiwedd oes. Nod rheoli anadlu swnllyd yw lleihau'r sŵn trwy ailosod y person, sugno llwybr anadlu'r person a defnyddio cyffuriau gwrthmwsгарinig. Yn gyffredinol, credir nad yw pobl sy'n marw yn cael eu pryderu gan anadlu swnllyd ar ddiwedd oes, ond gall y sŵn gofid i eraill. Mae amheuaeth ynghylch a yw cyffuriau gwrthmwsгарinig yn fwy effeithiol na plasebo ar gyfer anadlu swnllyd. Fodd bynnag, mae cynhyrchion gwrthmwsгарinig yn dal i gael eu gweinyddu'n gyffredin i bobl ar ddiwedd oes. Nod yr astudiaeth hon oedd amlygu rhesymau y tu ôl i wneud penderfyniadau ac anadlu swnllyd ar ddiwedd oes.

Fe wnaethom ganfod bod anadlu swnllyd ar ddiwedd oes yn cael ei ystyried fel ffenomen naturiol a meddygol. Fodd bynnag, er bod y rhan fwyaf o gyfranogwyr yn y cyfweiliadau o'r farn bod cynhyrchion gwrthmwsгарinig yn aneffeithiol, roedd presgripsiwn a gweinyddu cynhyrchion gwrthmwsгарinig wedi'u hymgorffori o fewn diwylliant proffesiynol. Dylai ymchwil anelu at bennu ar arfer gorau a lleihau gofid person ar ddiwedd oes.

Safbwyntiau rhieni ar anghenion galar a chymorth plant a phobl ifanc sydd wedi cael profedigaeth yn ystod pandemig COVID-19: canfyddiadau ansoddol o arolwg cenedlaethol.

Harrop E, Goss S, Longo M, Seddon K, Torrens-Burton A, Sutton E, Farnell D, Penny A, Nelson A, Byrne A, Selman LE. *BMC Palliative Care* 21, 177. [10.1186/s12904-022-01066-4](https://doi.org/10.1186/s12904-022-01066-4)

Yn ystod pandemig COVID-19, mae llawer o blant a phobl ifanc wedi profi marwolaeth aelodau agos o'r teulu, tra hefyd yn wynebu tarfu digynsail i'w bywydau. Nod yr astudiaeth hon oedd ymchwilio i brofiadau ac anghenion cefnogi plant a phobl ifanc mewn profedigaeth o safbwynt eu rhieni a'u gwarcheidwaid.

Fe wnaethom ni ddadansoddi data testun rhydd ansoddol trawstoriadol o arolwg o oedolion a gafodd eu profedigaeth yn y DU yn ystod y pandemig. Cafodd cyfranogwyr eu recriwtio trwy'r cyfryngau, cyfryngau cymdeithasol, cymdeithasau cenedlaethol a sefydliadau cymunedol. Fe wnaethom ganfod bod plant a phobl ifanc wedi wynebu straen a heriau ychwanegol sy'n gysylltiedig â phrofedigaeth pandemig. Rydym ni'n argymhell adnoddau a mentrau sy'n hwyluso cyfathrebu cefnogol o fewn lleoliadau teulu ac ysgolion, adnoddau digonol o brofedigaeth arbenigol/gwasanaethau iechyd meddwl arbenigol mewn ysgolion a'r gymuned, a mwy o wybodaeth a chyfeirio at y gefnogaeth sydd ar gael.

WP7. Screening, prevention & early diagnosis

Leads: Professor Kate Brain & Professor Clare Wilkinson

Profion canfod cynnar aml-ganser ar gyfer sgrinio cancer: persbectif gwyddoniaeth ymddygiadol.

Marlow LA, Schmeising-Barne, N, Brain K, Duncomb, S, Robb KA, Round T, Sanderson SC, Waller J. The Lancet Oncology, 2022; 23:7, 837-839. [doi.org/10.1016/S1470-2045\(22\)00161-9](https://doi.org/10.1016/S1470-2045(22)00161-9)

Mae nodi DNA tiwmor di-gelloedd sy'n cylchredeg mewn gwaed yn cynnig y potensial ar gyfer profion canfod cynnar aml-ganser (MCED). Mae sawl treial sy'n asesu effaith profion MCED ar ganfod cancer asymptomatig yn gynnar ar y gweill. Mae profion MCED yn wahanol iawn i'r profion sgrinio cancer presennol.

Fe wnaethom ganfod bod profion MCED yn cynnig addewid ar gyfer cyflymu diagnosis cancer cynnar a gwella canlyniadau cleifion, ond bydd ymchwil gwyddoniaeth ymddygiadol sydd wedi'i gynllunio o amgylch theori berthnasol yn angenrheidiol i fynd i'r afael â chwestiynau hollbwysig sy'n gysylltiedig â derbynioddeb a manteisio arno, cyfathrebu canlyniadau ac effeithiau seicolegol ac ymddygiadol. Mae angen ystyried grwpiau sy'n agored i niwed i'r ymylon a glinigol sy'n aml yn cael eu tangynrychioli mewn ymchwil. Efallai y bydd profion MCED yn chwyldroi'r ffordd y cancer yn cael ei ganfod, ond mae gweithredu'n llwyddiannus yn gofyn am newid mewn cyfathrebu a dealltwriaeth y cyhoedd, y mae angen ei lywio'n gryf gan wyddoniaeth ymddygiadol.

EDiagnosis cancer cynharach mewn gofal sylfaenol: dadansoddiad economaidd dichonoldeb o ThinkCancer!

Anthony BF, Disbeschl S, Goulden N, Hendry A, Hiscock J, Hoare Z, Roberts J, Rose J, Surgey A, Williams NH, Walker D, Neal R, Wilkinson C, Edwards R. BJGP Open 2023; 7 (1): BJGPO.2022.0130. DOI: doi.org/10.3399/BJGPO.2022.0130

Mae cyfraddau goroesi cancer y DU yn llawer is o'i gymharu â gwledydd incwm uchel eraill. Mewn gofal sylfaenol, mae cyfleoedd i feddygon teulu a gweithwyr gofal iechyd proffesiynol eraill weithredu'n gyflymach mewn ymateb i symptomau a gyflwynir a allai gynrychioli cancer. Mae ThinkCancer! yn ymyrraeth gymhleth newid ymddygiadol wedi'i anelu at dimau ymarfer gofal sylfaenol i wella'r diagnosis amserol o ganser.

Nod yr astudiaeth hon oedd archwilio costau cyflawni'r ThinkCancer! ymyrraeth i gyflymu'r diagnosis o ganser mewn gofal sylfaenol.

Fe wnaethom ganfod bod dulliau casglu data yn llwyddiannus wrth gasglu digon o ddata economeg iechyd i gostio'r ymyrraeth ThinkCancer!. Bydd canlyniadau'r astudiaeth ddichonoldeb hon yn cael eu defnyddio i lywio gwerthusiad economaidd diffiniol yn y dyfodol ochr yn ochr â threal rheoledig ar hap pragmatig (RCT).

WP8. Oral health & primary dental care

Lead: Professor Ivor Chestnutt

Archwiliad ansoddol o benderfyniadau ynghylch cyfnodau galw deintyddol - Rhan 1: agweddau ymarferwyr deintyddol cyffredinol y GIG at ganllawiau NICE CG19 ar yr egwyl rhwng adolygiadau iechyd y geg

Scott H, Cope A, Wood F, Joseph-Williams N, Karki A, Roberts E, Lovell-Smith C, Chestnutt I. Br Dent J, 2022; 232, 327-331. doi.org/10.1038/s41415-022-3998-z

Mae Canllaw CG19 y Sefydliad Cenedlaethol ar gyfer Rhagoriaeth Iechyd a Gofal (NICE) yn argymhell y dylai'r cyfnodau rhwng adolygiadau iechyd y geg gael eu teilwra i risg clefyd cleifion. Fodd bynnag, mae tystiolaeth yn awgrymu bod y mwyafrif o gleifion yn dal i fynychu bob chwe mis.

Ein bwriad oedd archwilio hwyluswyr a rhwystrau i weithredu CG19 mewn practis deintyddol cyffredinol.

Fe wnaethom ganfod bod Deintyddion yn disgrifio integreiddio gwybodaeth am risg glinigol, hanes cymdeithasol a deintyddol cleifion, a barn broffesiynol wrth wneud penderfyniadau ynghylch cyfwng dwyn i gof. Er bod y rhan fwyaf o GDPs yn adrodd fel mater o drefn gan ddefnyddio cyfyngau galw i gof sy'n seiliedig ar risg, mae nifer o rwystrau yn bodoli i gofio ysbeidiau ar eithafion argymhellion NICE. Nid oedd llawer o ymarferwyr yn fodlon ymestyn cyfnodau galw i 24 mis, hyd yn oed ar gyfer y cleifion sydd â risg isaf. I'r gwrthwyneb, disgrifiodd deintyddion sut y gallai fod yn heriol sicrhau cytundeb cleifion risg uchel i alw tri mis. Yn ogystal, roedd pwysau amser a llwyth gwaith, yr angen i fodloni rhwymedigaethau cytundebol, pwysau gan sefydliadau contractio ac ofn ymgyfreitha hefyd wedi dylanwadu ar weithredu galwadau yn seiliedig ar risg.

Datblygu a chymhwyso risg iechyd y geg ar y gadair, ac angen offeryn haenu mewn gwasanaethau deintyddol cyffredinol

Cope AL, Bannister C, Karki A, Harper P, Allen M, Jones R, Peddle S, Brenda W, Chestnutt IG. Journal of Dentistry, 123, 2022, 104206, ISSN 0300-5712 doi.org/10.1016/j.jdent.2022.104206

Yn yr astudiaeth hon, roeddem yn anelu at ddisgrifio datblygiad a chymhwysiad yr offeryn haenu Asesu Risgiau ac Anghenion Llafar Clinigol (ACORN) yn seiliedig ar system goleuadau traffig yng ngwasanaethau deintyddol cyffredinol y Gwasanaeth Iechyd Gwladol (GIG) (GDS) Cymru, y DU.

Cyfrannodd cyfanswm o 236,490 o bynciau 339,933 o gyrsiau triniaeth yn ystod y cyfnod astudio. Roedd canlyniadau ACORN 'ambr' a 'coch' yn gysylltiedig â mwy o gyrsiau triniaeth y flwyddyn na chanlyniadau 'gwyrdd'. Roedd canlyniadau sy'n dangos risg uwch o bydredd neu broblemau deintyddol eraill yn gysylltiedig â mwy o debygolrwydd o nifer o eitemau triniaeth lawdriniaeth. Roedd cleifion oedd mewn mwy o berygl o gael iechyd periodontal gwael yn fwy tebygol o dderbyn echdyniadau a dannedd gosod na chleifion risg isel. Roedd cleifion yn fwyaf tebygol o naill ai aros yn yr un categorïau canlyniadau ACORN neu symud i gyflwr iachach rhwng asesiadau.

Fe wnaethom ddod i'r casgliad bod angen mwy o ymchwil i ddeall defnyddioldeb yr offeryn ACORN mewn cyfathrebu risg a newid ymddygiadol.

Myfyrdodau ac edrych ymlaen

Gobeithio eich bod wedi mwynhau darllen am ein gweithgareddau, ein llwyddiannau a'n heffeithiau yng Nghanolfan PRIME Cymru. Mae ein gwaith yn mynd i'r afael â llawer o agweddau pwysig sy'n effeithio ar ofal sylfaenol ac mewn argyfwng, gan gynnwys yr heriau mawr parhaus sy'n ymwneud â chyflyrau hirdymor, heintiau, heriau deintyddol, diogelwch cleifion, gofal lliniarol, gofal yn y gymuned, gofal heb ei drefnu a'r rhyngwyneb â gofal cymdeithasol a'r trydydd sector. Mae cynwysoldeb ac ymdrechion i leihau anghydraddoldebau mewn iechyd a gofal yn sbarduno ein hymchwil, fel y mae cymhellion i ddatblygu ymchwilyr gyrfa gynnar a meithrin gallu ar gyfer y gwaith hwn yn y dyfodol.

Hoffwn gydnabod a diolch i bawb sy'n ymwneud â Chanolfan PRIME Cymru, yn enwedig yr aelodau hynny o dimau prifysgol Abertawe, De Cymru a Chaerdydd.

Llongyfarchiadau i'r holl dîm mewn ymchwil a'n partneriaid ymchwil.

Rwyf eisiau diolch yn arbennig a chydnabod aelodau staff y weinyddiaeth a'r gwasanaeth cymorth proffesiynol — Angela,

Richard, Ffion, Marina, Anne, Neil a Dan. Mae'r staff cymorth proffesiynol a'r staff academiaidd yn dod at ei gilydd yn greadigol ac yn frwdfrydig i wneud PRIME yn llwyddiannus. Heboch chi byddai'r holl fenter yn amhosibl ac rydym ni i gyd yn mynegi ein gwerthfawrogiad.

Yn hanfodol i'n llwyddiannau wrth gyflawni'r nodau hyn mae ein fframwaith gwerthoedd – yn seiliedig ar ymchwil gydweithredol, gweithio enghreifftiol gyda chleifion, rhanddeiliaid cyhoeddus a rhanddeiliaid eraill, a pharchu mewn bwn amlddisgyblaethol ar draws ein prifysgolion partner. Rydym hefyd yn diolch i'n cyhoedd, cleifion, y GIG a gofal cymdeithasol a chyfranwyr academiaidd eraill am y cydweithio gwych hwn i fynd i'r afael â'r heriau ymchwil â'r flaenoriaeth uchaf sy'n hanfodol i wasanaeth iechyd effeithiol a gwerth uchel i bobl Cymru.

Mae manteision y cyllid seilwaith i allu gwneud hyn yn gyflym ac yn effeithiol yn glir. Dangoswyd hefyd gapasiti'r seilwaith i gefnogi ceisiadau cyflym a sefydlu dro ar ôl tro megis mewn sawl prosiect COVID a thu hwnt yn astudiaeth gofal lliniarol

SERENITY gyda phartneriaid Ewropeaidd ac eraill. Unwaith eto, rydym yn diolch i'n cyllidwyr a'n cynghorwyr cyhoeddus, cenedlaethol a rhyngwladol am eu cefnogaeth a'u cyfeiriad.

Edrychwn ymlaen at y flwyddyn nesaf ac ymhellach. Ein nod yw datblygu ac adeiladu cydweithrediadau ehangach gydag eraill ledled y DU ac yn rhyngwladol, i gryfhau ein timau, gwella'r ymchwil ac ehangu ei heffaith. Roeddem wrth ein bodd o allu rhwydweithio eto yn 'fyw' mewn cynadleddau a chyfarfodydd ymchwil. Roedd y cyfarfod yn Abertawe ym mis Hydref yn llwyddiant ysgubol, ac edrychwn ymlaen at gyfarfod eto yn bersonol ar gyfer fed cynhadledd Flynyddol PRIME ar 1 Tachwedd 2023 yn Wrecsam. Ymunwch â ni yno!

*Yr Athro Adrian Edwards,
Cyfarwyddwr Canolfan PRIME Cymru*

Contact

Ebost:

info@primecentre.wales

Gwefan:

www.primecentre.wales

Twitter:

twitter.com/PRIMECentre

Cylchlythyr:

<https://us12.list-manage.com/subscribe?u=f48544e8b5a7717edc3af7fc0&id=ccb0f0648f>

Adroddiad blynyddol 2021-22:

<http://www.primecentre.wales/annual-report-2021-22.php>

Canolfan
PRIME Cymru
Wales PRIME
Centre